

Z darilno listino kralja Henrika II., izdana je bila 10. aprila 1004, je brixenski škof Albuin postal lastnik blejskega posestva, Bled pa je s tem prvič imenovan v pisnih virih. Bled torej praznuje tisočo obletnico prve omembe, slovesnosti pa bodo kronane z obsežnim zbornikom, v katerem več kot štirideset prispevkov prikazuje nadvse bogato zgodovino tega lepega in turistično privlačnega kraja.

Blejskih tisoč let

Blejska občina je ob tisoči obletnici prve pisne omembe Bleda izdala zbornik *Bled tisoč let*, ki ima 432 strani, v njem pa je objavljenih več kot 40 daljših in krajših prispevkov. Uvodoma je objavljena daljša zgodovinska študija zgodovinarja Petra Štiha *Prva omemba Bleda v pisanih virih – Listina kralja Henrika II. za brixenskega škofa Albuina z dne 10. aprila 1004*. Štih v njej, kot je to zanj značilno, poglobljeno in nadvse podrobno prikaže glavne akterje, ki so botrovali listini, in okoliščine njene izdaje. Naslonil se je na obsežno literaturo in slovenskemu občinstvu spet ponudil gradivo, ki na presenetljivo podroben način odkriva dogodke in osebe pred tisoč leti.

Štih je uvodoma zapisal: "10. aprila tistega leta /1004/ je namreč kralj Henrik II. v Trientu (ital. Trento), ki leži severno od Gardskega jezera v Italiji, izstavil listino, s katero je podaril brixenskemu škofu Albuinu in njegovi škofiji posest Bled na Kranjskem. Poleg prve omembe

Bleda pa označuje listina tudi začetek blejskega gospostva, ki je v lasti škofije iz Brixna (ital. Bressanone) ostalo skoraj natančno 800 let, vse do sekularizacije leta 1803.

Ob prvi omembi v zgodovinskih virih je Bled označen kot *prædium quod dicitur Ueldes*, kot 'posest, ki se imenuje Bled'. Pri tem se je ime nanašalo na širši prostor, ki je pokrival najmanj kraljevo istoimensko posest, in ne samo na kraj ali grad ob jezeru."

O ozadju darilne listine

Ozadje darilne listine je povezano z uporniki in z zaslugami za pomoč in zvestobo. Ko je leta 1002 nenadoma umrl mladi cesar Oton III., ga je nasledil bavarski vojvoda, ki je bil še isto leto v Mainu okronan kot kralj Henrik II. Toda nenadno smrt Otona III. je v Italiji izkoristil Arduin, mejni grof v Ivreji na severozahodu Apeninskega polotoka in se dal že tri tedne po cesarjevi

smrti izvoliti za kralja v Italiji. Za Henrika II. je bila to navadna uzurpacija in proti uzurpatorju je poslal vojsko, ki pa je bila poražena.

Naslednje leto je poveljstvo prevzel sam Henrik II. Vojska se je zbrala na Leškem polju pri Augsburgu. Pot ga je vodila preko Alp, sledila je reki Lech, šla v dolino Inna in se prek Brennerja spustila v dolino reke

Eisack, kjer je to najpomembnejšo povezavo med Italijo in Nemčijo nadzirala brixenska škofija. Tu, v svoji škofiji, je Albuin verjetno pričakal Henrika II. in ga preko Bolzana spremljal najmanj do Trienta. Za kraljem Henrikom II. je bilo štirinajst dni marša in 340 kilometrov poti.

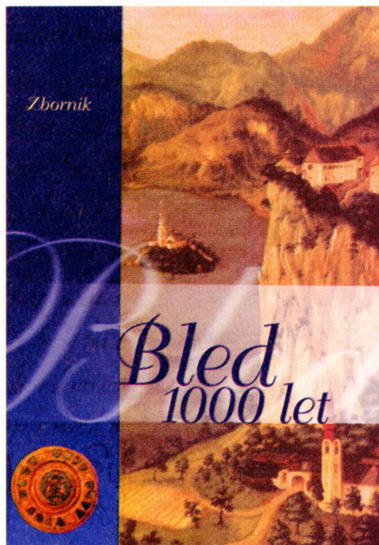
Ko je 18. aprila s svojo vojsko vkorakal v Verono, je bilo Arduinovega odpora s tem konec. Sledil je vrhunec, 14. maja so v Paviji Henrika II. kronali za italjskega kralja. Za nagrado za sodelovanje je Albuin dobil ozemlje v Blejskem kotu. Listina je bila napisana že na poti, saj nosi datum 10. april 1004.

Poleg okoliščin darilne listine, shranjena je v Tirolskem deželnem arhivu v Innsbrucku, je ta v zborniku v celoti objavljena v izvorniku in prevodu, Štih pa jo je tudi opremil s podrobnimi komentarji. Prikazal je tudi genezo brixenske posesti na Kranj-

skem v 11. stoletju. Študija je opremljena s kar 290 opombami, kar dovoli nazorno govori o njeni temeljitosti.

Bogata blejska arheologija

Poglejmo še druge prispevke v zborniku. Martin Šolar je prikazal naravo blejskega območja in njene vrednote. Vode Blejskega kota je obdelala Špela Remec-Rekar, podnebje pa Miran Trontelj. O blejskih gozdovih piše Miroslav Kapus, o osrednjem blejskem parku in drugih parkovnih površinah na Bledu Janez Petkoš, o podzemnem svetu občine Bled pa Pavle Jamnik in Srečko Kuncič. Poleg izčrpnega Štihovega prispevka ima morda eno osrednjih mest v zborniku prispevek Timoteja Knifca *Arheološki sledovi blejskih prebivalcev iz pozne antike in zgodnjega srednjega veka*. V varnem zavetju strmega hriba in otoka sredi jezera je človek živel že v prazgodovini. Arheološke najdbe dokazujejo, da je bil blejski okoliš pomembno naseljeno jedro Slovencev, zato je zanimiv tudi Knifčev prikaz ar-

heološkega bogastva, ki je v zborniku primerno tudi bogato ilustriran z mnogimi fotografijami in risbami. Zarheologijo se ukvarjajo še trije avtorji. Andrej Pleterski je izdelal t. i. idejni sistem blejske župe, Barbara Ravnik Toman piše o posebnih arheoloških dragotinah, o uhanih s košarico, ki so bili zgovoren kos nakita blejskih staroselk v zgodnjem srednjem veku, Janez Bizjak pa je prikazal preskrbovalno zaledje železnodobnega in srednjeveškega Bleda v visokogorju Julijskih Alp.

O spremembi rabe tal v občini Bled piše Franci Petek, o prebivalstvu in poselitvi v regijah občine Bled pa Maja Topole. Rajko Bernik je po zapiskih Alojza Wolfa s Slamnikov nad Bohinjsko Belo prikazal samotežno spravo lesa pozimi ter apnenico. Razpravo o kmetijstvu v občini Bled je napisal Jože Skumavec, o gospodarjenju z blejskimi gozdovi in o njihovem gospodarskem pomenu v preteklosti pa Igor Smolej. Slednji je tudi avtor članka *Gospodarski pomen gozdov*.

Brez borčevske mitologije

Urednik zbornika Jože Dežman je podpisan pod več prispevkov. Na kratko je predstavil Lojzeta Kolmana, varuha blejskega kulturnega izročila in spomina, družino Primaščevih na Kupljeniku, skupaj z uglednim blejskim kronistom Božom Benedikom pa je prikazal izbrana poglavja iz blejske turistične zgodovine. Prispevek je dokaj izčrpen in tudi bogato ilustriran s starimi fotografijami in naslovniciami prospektov. Dežman je napisal tudi daljše razmišljanje z naslovom *Dvajseto stoletje: vojne in revolucije*, kjer

je beseda tudi o tragičnih medvojnih in povojnih dogodkih. Slišati je, da so borci zelo negodovali, ker je njihova mitologija izpadla iz zbornika. Namesto da bi bili raje tihi, saj je njihova medvojna in povojna zločinska bera neskončna.

Elektrifikacijo Bleda je prikazal Drago Papler. Iz članka o imenoslovju Bleda skozi zgodovino, napisal ga je Dušan Čop, izvemo, da ime Bled ni označevalo samo posameznega naselja, ampak skozi vso tisočletno pisno zgodovino predstavlja določeno območje med obema Savama in vse do obronkov Ju-

lijskih Alp. Vse do leta 1907 je namreč poštni urad nosil ime Grad, saj se je tako imenovalo najpomembnejše naselje, vas pod Gradom.

Velik prispevek Boža Benedika

Ljudsko pripovedništvo predstavlja Marjan Zupan. Za večino bralcev bo zanimiv prispevek Marjana Šolarja, ki je zbral in objavil blejske zgodbe iz ustnega izročila. Med drugim je objavil grozljivo zgodbo iz leta 1947, ko so med birmovanjem komunistični teroristi iz zasede, ki so jo pripravili v Mačkovcu pri Bohinjski Beli, namera-

vali napasti škofa Antona Vovka. Le naključje je bilo, da se jim ta zločin ni povsem posrečil. Bled kot prizorišče politične in diplomatske dejavnosti v obdobjih Karađorđević in Josipa Broza-Tita sta prikazala Božo Benedik in Božo Repe. Benedik je dodal še zapis o premoženju Karađorđević na Bledu, prav tako je tudi avtor daljšega prispevka o blejski občini, skupaj z Jeleno Justin pa je objavil zapis o blejskem športu v svetovnem vrhu.

O domačijah in prebivalcih do konca 19. stoletja piše Janez Zupan, nekaj drobcev iz starejše zgodovine doline Radovne je prispeval Janez Mlinar. Graščinico Boben je prikazal Branko Slanovic, o Janezu Puharju, našem velikem izumitelju fotografije, piše Mirko Kambič. Pisateljico Vido Jeraj prikaže Ana Berčon, o znani blejski Vovkovi rodbini piše slikarka Melita Vovk, o vprašanju narodnega muzeja na Bledu pa razmišlja Maja Žvanut. Bled na upodobitvah 19. stoletja prikaže Barbara Jaki. Prispevek o cerkvah in gradovih občine Bled je napisala Metka Žnidar, o blejskih in bohinjkih vilah pa Nika Leben. Nekaj drobcev iz gorjanske kronike je objavila Majda Pazlar. O glasbi in plesu kot sestavnem delu mondenega turističnega Bleda piše Franc Podjed.

S tem obsežnim zbornikom (založila ga je založba Didakta iz Radovljice, tel. 04/532-0210) je Bled na najboljši mogoči način zaznamoval svojo obletnico prve omembe kraja v pisnih virih. Vsi, ki jih zgodovina zanima, so z njim dobili bogat vir gradiva za razmišljanje o naši preteklosti, sedanosti in prihodnosti.

I. Ž.

Zvon želja

Na blejskem gradu je živel mlada vdova. Žalovala je za svojim možem, ki so ga ubili razbojniki. Zbrala je vse svoje zlato in srebro in druge dragocene kovine ter dala uliti zvonček za kapelico na otoku. Ko pa so zvonček peljali na otok, je hud vihar prevrnil ladjico, brodarji in zvonček so se potopili. Zvonček se še zdaj včasih ob mirnih, jasnih nočeh oglašja iz jezerskih globin. Mlada vdova je bila potem še bolj žalostna. Odšla je v Rim, kjer je stopila v samostan. Po njeni smrti je poslal papež za jezersko cerkev drug zvonček. Kdor z njim pozvoni in tako počasti Marijo, se mu izpolni želja, ki jo ima, ko pozvanja.

Želite postati naročnik tednika

DEMOKRACIJA

Pokličite nas na telefon 01/434-54-63